

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI DIREKTORLARINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI

Usanov Zafar Beknazarovich

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash
va ularning malakasini oshirish instituti mustaqil izlanuvchisi

ORCID ID: 0009-0006-8839-0462

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22139589>

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining moliyaviy savodxonligini rivojlantirishning dolzarb muammolari va ularni bartaraf etishning ilmiy-amaliy asoslari yoritilgan. Maktabgacha ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida tashkilot rahbarlarining moliyaviy boshqaruvdagi vakolatlari kengayib borayotganligi tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlarining boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish hamda ta'lim muassasalarida moliyaviy boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, direktor, moliyaviy savodxonlik, moliyaviy menejment, byudjet rejalashtirish, moliyaviy kompetensiya, hisobotlilik, shaffoflik, malaka oshirish, raqamli moliya, institutsional qo'llab-quvvatlash, ta'lim menejmenti.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va uning boshqaruv samaradorligini oshirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu islohotlar doirasida maktabgacha ta'lim tashkilotlariga moliyaviy-xo'jalik faoliyatini mustaqil tashkil etish bo'yicha keng vakolatlar berildi. Natijada tashkilot rahbarlari davlat byudjeti mablag'lari bilan bir qatorda byudjetdan tashqari mablag'larni jalb etish, ota-onalar to'lovlarini boshqarish, homiylik mablag'laridan samarali foydalanish hamda moliyaviy hisobotlarni yuritish kabi yangi vazifalarni bajarishga mas'ul bo'lib bormoqda.

Biroq mazkur vazifalarning samarali bajarilishi, avvalo, direktorlarning moliyaviy savodxonlik darajasi bilan chambarchas bog'liq. Amaliyot shuni ko'rsatmoqdaki, maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlarining aksariyati pedagogik ma'lumotga ega bo'lib, moliyaviy menejment bo'yicha yetarli tayyorgarlikdan o'tmagan. Bu esa moliyaviy resurslarni boshqarish samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Direktorlarning moliyaviy savodxonligini rivojlantirishdagi asosiy muammolar. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim tashkilotlari

direktorlarining moliyaviy savodxonligini rivojlantirishga to'sqinlik qilayotgan bir qator tizimli omillar mavjud.

Birinchidan, direktorlarning kasbiy tayyorgarligi asosan pedagogik yo'nalishda shakllantirilgani sababli moliyaviy menejment bo'yicha fundamental bilimlar yetarli emas. Bu esa byudjetni rejalashtirish, xarajatlarni asoslash, mablag'lardan maqsadli foydalanish va moliyaviy risklarni boshqarishda muammolarni yuzaga keltiradi.

Ikkinchidan, amaldagi malaka oshirish tizimida moliyaviy savodxonlik bo'yicha maxsus modullarning yetarli emasligi direktorlarning amaliy kompetensiyalarini rivojlantirish imkoniyatlarini cheklaydi. O'quv dasturlarida moliyaviy hisobotlarni yuritish, davlat xaridlari, byudjetdan tashqari mablag'larni boshqarish kabi mavzularga kam e'tibor qaratiladi.

Uchinchidan, moliyaviy hisobotlarni tayyorlash va ularning shaffofligini ta'minlash bo'yicha amaliy ko'nikmalar yetarli darajada shakllanmagan. Bu holat audit va nazorat organlari tomonidan aniqlanayotgan kamchiliklarning ko'payishiga sabab bo'lmoqda.

To'rtinchidan, moliyaviy qarorlarni ota-onalar, jamoatchilik va homiylar oldida asoslash hamda tushuntirish kompetensiyalari ham yetarli darajada rivojlanmagan. Zamonaviy rahbar nafaqat moliyani boshqarishi, balki uning mazmunini manfaatdor tomonlarga sodda va tushunarli tarzda yetkazishi ham lozim.

Beshinchidan, moliyaviy savodxonlikni rivojlantirish bo'yicha institutsional qo'llab-quvvatlash mexanizmlari sust rivojlangan. Ko'plab hududlarda direktorlarga tezkor metodik yoki konsultativ yordam ko'rsatadigan markazlar mavjud emas.

Oltinchidan, moliyaviy boshqaruvning raqamlashtirilishi sharoitida elektron hisobot tizimlari, onlayn monitoring platformalari va raqamli moliyaviy vositalardan foydalanish bo'yicha ko'nikmalar barcha rahbarlarda bir xil darajada shakllanmagan.

Muammolarni bartaraf etish yo'llari. Aniqlangan muammolarni hal etish maqsadida quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq hisoblanadi: *moliyaviy savodxonlik bo'yicha kompetensiyaviy o'quv dasturlarini ishlab chiqish; malaka oshirish kurslariga amaliy moliyaviy menejment modullarini kiritish; case-study va biznes simulyatsiya metodlarini keng qo'llash; mentorlik tizimini joriy etish; hududiy moliyaviy maslahat markazlarini tashkil etish; elektron ta'lim platformalari orqali uzluksiz o'qitishni yo'lga qo'yish; direktorlarning*

moliyaviy kompetensiyalarini diagnostika qilish va individual rivojlantirish dasturlarini ishlab chiqish.

Shuningdek, rivojlangan davlatlar tajribasidan kelib chiqib, maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarini moliyaviy boshqaruv bo'yicha sertifikatlash tizimini bosqichma-bosqich joriy etish maqsadga muvofiqdir. Bu rahbarlarning kasbiy kompetensiyalarini oshirish bilan birga, ta'lim muassasalarida moliyaviy boshqaruv sifatini ham yaxshilaydi.

Xulosa. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining moliyaviy savodxonligi zamonaviy ta'lim boshqaruvining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, direktorlarning moliyaviy boshqaruv bo'yicha kasbiy tayyorgarligining yetarli emasligi, ixtisoslashgan o'quv dasturlarining cheklanganligi, amaliy ko'nikmalarning sustligi, institutsional qo'llab-quvvatlashning zaifligi hamda raqamli moliyaviy texnologiyalardan foydalanish kompetensiyalarining pastligi mavjud muammolarning asosiy sabablarini tashkil etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi hamda uning tizimidagi tashkilotlar faoliyatini samarali tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2023-yil 26-maydagi PF-79-son Farmoni. — Toshkent, 2023.
- 2.O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. 2021–2023-yillarga mo'ljallangan Moliyaviy xizmatlar ommabopligini oshirish milliy strategiyasi. — Toshkent, 2021.
- 3.Козокова, Ч. А., & Шерматов, А. А. (2019). ЖЕНСКАЯ ЛИТЕРАТУРА В УЗБЕКИСТАНЕ (на примере современной узбекской прозы). Культурные инициативы, 282-283.
- 4.Shermatov, A. SOME FEATURES OF IMPLICATURE IN ENGLISH AND UZBEK LITERARY TEXTS.
- 5.Jalolov, J., & Mahkamova, G. T. (2015). Ashurov Sh. S. English language teaching methodology.
- 6.Ashurov, S., & Mukhiddinova, S. (2024). The Harmony of the Concepts of Time and Language. In Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit (pp. 30-34).
- 7.Ashurov, S., & Suvonova, N. (2023). Humorous phraseologisms-as a tool offunny assessment of real events (in French material). In BIO Web of Conferences (Vol. 65, p. 10024). EDP Sciences.
- 8.Шомуродова, Ш. Ж. (2016). ИЗУЧЕНИЕ СЕМАНТИЧЕСКИХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ ПРИ ОДНОСТРУКТУРНОЙ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ

ДЕРИВАЦИИ (НА МАТЕРИАЛЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА). Ученый XXI века, (2-4).

9.Narzikulova, R. (2026). LINGUISTIC REPRESENTATION OF ARCHETYPES IN FANTASY LITERATURE. Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal, 7(01), 314–323. <https://doi.org/10.37547/mesmj-V7-I1-39>

10.Rayhona, N. (2025). Humor pragmalinguistics. SHOKH LIBRARY.

11.Ikramov, F., Hashimova, S., Khaydarova, S., Mukhtorova, G., Tursaatov, A., Muxitdinova, D., & Narzikulova, R. (2025). The impact of multilingual education on marine conservation awareness in coastal communities. International Journal of Aquatic Research and Environmental Studies, 730-742.

12.Murodbek, A. (2026). THE PHILOSOPHICAL, SOCIOLOGICAL, AND CULTURAL ROOTS OF THE CONCEPTS OF “WAR” AND “PEACE”. Shokh Articles Library, 1(1).

13.Mirjalol, B., Samandar, H., & Murodbek, A. (2026). APPROACHES TO TEACHING AND DEVELOPING WRITING SKILLS ABSTRACT. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 85(2), 337-342.

14.Abduraximova, F. K. (2022). Modern approaches and methods in teaching English language. Экономика и социум, (1-1 (92)), 10-13.

15.Abduraximova, F. (2026). GAME-BASED VOCABULARY TEACHING IN EFL THROUGH COGNITIVE AND COMMUNICATIVE PERSPECTIVES. Asian journal of scientific research and innovations, 5(1), 411-414.